

PRIEREZOVÉ TÉMY

GYMNÁZIUM

Štátny vzdelávací program pre gymnáziá, platný od 1. 9. 2015 (ďalej iŠVP), prostredníctvom vzdelávacích oblastí a prierezových tém preferuje vo výučbe medzipredmetový prístup, a tým aj kooperáciu medzi jednotlivými vyučovacími predmetmi nielen v rámci danej vzdelávacej oblasti, ale aj medzi rôznymi oblasťami. Súčasne tento prístup vyžaduje uplatňovanie motivačných učebných postupov a vytváranie podporujúcej sociálnej klímy v škole.

Rýchlo sa meniaci realita súčasnej globalizovanej spoločnosti s masívnym prenikaním nových technológií a prehlbovaním sociálnych rozdielov medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva ovplyvňuje postoje, hodnotový systém žiakov a mení ich konanie. Táto skutočnosť sa musí odzrkadliť aj vo vzdelávaní. Vhodným prostriedkom na to sú práve prierezové tematiky, ktoré sa svojím obsahom a výchovným zameraním premietajú do vymedzených vzdelávacích oblastí, dopĺňajú ich, prepájajú ich obsah s aktuálnym dňom v spoločnosti, s každodennou skúsenosťou žiaka a konkrétnej triedy. V tomto zmysle prierezové témy priaznivo ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania funkčných kompetencií žiakov.

V úplnom strednom všeobecnom vzdelávaní sú stanovené prierezové témy (ďalej PT):

- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Environmentálna výchova
- Mediálna výchova
- Multikultúrna výchova
- Ochrana života a zdravia

Prierezový charakter má aj **finančné vzdelávanie**. Odporúčame postupovať podľa Metodiky pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl:

<http://www.minedu.sk/metodika-pre-zpracovanie-a-aplikaciju-tem-financnej-gramotnosti-do-skolskych-vzdelavacich-programov-zakladnych-skol-a-strednych-skol/>:

Prierezové témy sú v iŠVP formulované prostredníctvom špecifických cieľov, ktoré má žiak postupne naplniť do **konca stupňa vzdelávania**. Tieto ciele sú uvedené v štátnom vzdelávacom programe v jednotlivých sekciách príslušných prierezových tém (strany 9 – 12):

http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/statny_vzdel_program_pre_gymnazia.pdf

Cieľom uplatňovania prierezovej témy **Osobnostný a sociálny rozvoj** je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- porozumel sebe a iným;
- stanovil priority a ciele s ohľadom na svoje osobné schopnosti, záujmy a možnosti;
- ovládal zručnosť kultivovanej komunikácie a vzájomnej spolupráce;
- akceptoval rôzne typy ľudí, ich názory a prístupy k riešeniu problémov a rešpektoval práva každého človeka;
- osvojil poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách, ktoré ovplyvňujú vývin jeho osobnosti v súčasnosti i v budúcnosti;
- získal predpoklady pre zodpovedné rozhodnutia v oblasti partnerských vzťahov, manželstva a rodičovstva;
- spoznal a uplatňoval podmienky pre životný štýl, ktorý podporuje a neohrozuje zdravie.

Cieľom uplatňovania prierezovej témy **Environmentálna výchova** je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- dokázal vnímať negatívne zásahy človeka vo svojom širšom životnom prostredí;
- navrhol možnosti, riešenia smerujúce k ochrane a zlepšeniu životného prostredia na lokálnej/regiónálnej úrovni a aktívne sa na nich podieľal;
- skúmal vplyv faktorov prostredia na organizmy v širších súvislostiach;
- spoznal globálne ekologické problémy, kriticky hodnotil ich vplyv a navrhol možnosti riešenia;
- porozumel princípom trvalo udržateľného rozvoja;
- porovnal technológie a materiály, ktoré sú šetrné a ktoré poškodzujú životné prostredie, akceptoval potrebu uprednostnenia tzv. zelených technológií a materiálov;
- poznal spoločenské nástroje starostlivosti o životné prostredie;
- správal sa šetrne k prírodným zdrojom, vedel prispôsobiť svoje návyky v prospech zachovania životných podmienok.

Cieľom uplatňovania prierezovej témy **Mediálna výchova** je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- uvedomil význam a vplyv médií vo svojom živote a v spoločnosti;
- využíval médiá zmysluplne;
- získal kritický odstup od mediálnych produktov/obsahov, rozpoznal mediálne spracovanú realitu;
- reflektoval pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov;
- osvojil zodpovedný prístup pri využívaní médií na komunikáciu a pri vytváraní vlastných mediálnych produktov;
- prehľbil technické zručnosti potrebné pre používanie médií.

Cieľom uplatňovania prierezovej témy **Multikultúrna výchova** je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- rozvíjal svoju kultúrnu identitu a interkultúrne kompetencie;
- spoznal rozličné tradičné aj nové kultúry a subkultúry;
- akceptoval prirodzenú rozmanitosť spoločnosti, rešpektoval kultúrne, náboženské a iné odlišnosti ľudí a spoločenskíev;
- uplatňoval svoje práva a rešpektoval práva iných ľudí.

Cieľom uplatňovania prierezovej témy **Ochrana života a zdravia** je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- identifikoval a charakterizoval nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie;
- rozvinul si praktické zručnosti v sebaochrane;
- aktívne poskytol pomoc iným v prípade ohrozenia zdravia a života;
- vedel poskytnúť predlekársku prvú pomoc;
- cieľavedome zvyšoval svoju telesnú zdatnosť a odolnosť organizmu voči fyzickej a psychickej záťaži v náročných životných situáciách.

Prierezové témy sú povinnou súčasťou školského vzdelávania. **Môžu sa realizovať:**

- ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov,
- prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov, kurzov a pod.,
- môžu tvoriť samostatný vyučovací predmet z rámca voliteľných (disponibilných) hodín.

Tieto formy môžu byť ľubovoľne kombinované.

1. PT ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov

Problematika prierezových tém sa prelína rôznymi oblasťami života, v dôsledku čoho môže byť začlenená do rôznych vyučovacích predmetov.

V tomto prípade sa v ŠkVP vo všeobecnej časti uvádzajú len ciele prierezovej témy, prípadne vyučovacie predmety, v ktorých sú napĺňané.

Ak sú ciele PT napĺňané v rámci vyučovania konkrétnych predmetov, nie je potrebné ich osobitne zaznamenávať v triednej knihe.

2. PT formou projektov, seminárov, vyučovacích blokov, kurzov, ...

V ŠkVP sa rozpracuje konkrétny projekt / kurz / blok, ... (Čo? Kto? Kedy? Ako? ... podľa potrieb a charakteru projektu / kurzu / bloku)

Napríklad projekt:

- Názov projektu: VODA V NAŠOM ŽIVOTE
- Téma/stručný obsah: Voda a životné prostredie
- Ciele: konkretizovať ciele zo ŠVP
- Cieľová skupina: 5. a 6. ročníky
- Časový plán/rozpis činností: september: ..., október: ...
- Materiálne zabezpečenie: ...
- Čiastkové výstupy: priebežné správy, skupinové reflexie, dokumentácia
- Prezentácia a vyhodnotenie: ...
- Koordinátor: ...

Sekcia regionálneho školstva MŠVVaŠ SR predkladá každoročne výzvy na podávanie žiadostí o financovanie rozvojových projektov (zverejňuje ich na svojom webovom sídle v sekcii Regionálne školstvo/Rozvojové projekty v regionálnom školstve):

<http://www.minedu.sk/vyzvy-na-podavanie-ziadosti-o-poskytnutie-finanecných-prostriedkov-zverejnene-v-roku-2017/>

3. PT ako samostatný vyučovací predmet

V tomto prípade je hodinová dotácia použitá z voliteľných (disponibilných) hodín.

V ŠkVP sa predmet uvádza v učebnom pláne a sú preň vypracované učebné osnovy.

Formu a rozsah učebných osnov ŠkVP platná legislatíva nestanovuje, je v kompetencii školy zvoliť primeraný rozsah a formu vzhľadom na svoju profiláciu a vzdelávací zámer. Učebné osnovy by mali obsahovať minimálne:

- charakteristiku novovytvoreného vyučovacieho predmetu,
- vzdelávacie ciele,
- vymedzenie výkonu (výkonový štandard),
- vymedzenie učebného obsahu (obsahový štandard).

Odporúčame, aby vedenie školy vytváralo podmienky pre prácu **koordinátorov prierezových tém**, ktorých úlohou je:

- koordinovať konkrétnu PT v škole – vypracúvať stratégiu a prípravu podmienok pre jej realizáciu,
- spolupracovať s vedením školy, učiteľmi, zamestnancami; rodičmi, mimovládnyimi organizáciami, orgánmi štátnej správy, osvetovými zariadeniami...,
- koordinovať realizáciu školských aktivít,
- koordinovať propagáciu,
- navrhovať opatrenia na zlepšenie...

Ak má byť implementácia PT zmysluplná a vychádza sa zo skutočných potrieb učiteľov a žiakov, je vhodné, aby sa všetci pedagógovia stretli a spoločne si ujasnili, ktoré ciele, v ktorom ročníku a akým spôsobom budú naplňovať.

K zamedzeniu formálneho prístupu pri uplatňovaní PT je dôležitá **aktívna účasť žiakov** a snaha o kreatívne riešenie konkrétnych problémových úloh vo vzájomnej spolupráci. Je tiež vhodné, aby boli aktivity ukončené spoločnou reflexiou (otázkami, ktoré smerujú k vyhodnoteniu uskutočnenej aktivity z pohľadu žiaka: ako aktivitu vnímal, čo si uvedomil, čo mu priniesla, či sa niečo nové dozvedel pre svoj život...). Z pohľadu učiteľa ide tiež o reflexiu smerom k naplňaniu vytýčeného cieľa.

Účinnosť pôsobenia prierezových tém sa môže zvýšiť:

- realizáciou relevantných mimoškolských **aktivít** ako napríklad výlety, exkurzie, brigády, súťaže, besedy, premietanie filmov a podobne;
- zapájaním sa do programov, **projektov** a súťaží so zameraním na ciele PT.

Učitelia môžu **spolupracovať s rôznymi centrami, strediskami a neziskovými organizáciami** na podporu skvalitnenia a vytvárania vhodných podmienok PT v škole i mimo školy v súlade s cieľmi výchovy a vzdelávania.

Štátny pedagogický ústav na svojom webovom sídle vytvoril priestor pre metodickú podporu inovovaných Štátnych vzdelávacích programov, kde učitelia nájdu pomoc, inšpiráciu a rôzne nápady a podnety určené na vyučovanie a tiež naplňanie výchovnovzdelávacích cieľov prierezových tém.

V Bratislave 26. 09. 2017